

چرا تاریخ گرای نوین به درد ما می خورد؟/ تاریخ همان گذشته نیست

پاینده، استاد نظریه و نقد ادبی دانشگاه علامه طباطبائی گفت: تاریخ با گذشته فرق دارد و تاریخ نگار کسی نیست که گذشته را مکتوب می کند.

به گزارش خبرنگار بهر، نخستین نشست تخصصی فرهنگ، تاریخ و پژوهش های میان رشته ای با عنوان «تاریخ گرای نوین» عصر روز گذشته در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات برگزار شد.

در ابتدای این جلسه داریوش رحمانیان پس از ارائه توضیحاتی در خصوص گروه تازه شکل گرفته فرهنگ، تاریخ و پژوهش های میان رشته ای در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات از مهمانان حاضر در نشست دعوت کرد تا در مورد موضوع تاریخ گرای نوین سخنرانی کنند.

فهم تاریخ در پرتو ادبیات

اولین سخنران این جلسه حسین پاینده، استاد نظریه و نقد ادبی دانشگاه علامه طباطبائی بود. وی در ابتدا ضمن ابراز خوشحالی از تشکیل گروه فرهنگ، تاریخ و پژوهش های میان رشته ای گفت: اینکه چرا متخصصان علوم انسانی کشور ما همه با هم تشکیل یک گروه نمی دهند همیشه برای من سؤال بود و دوست داشتم که چنین اتفاقی بیفتد. به همین دلیل تشکیل این گروه برای من به مثابه آغاز تحقق یک رویا است.

پاینده افزود: نکته مهمی که درباره تاریخ باید فائل شویم این است که بدانیم تاریخ با گذشته فرق دارد و تاریخ نگار کسی نیست که گذشته را مکتوب می کند. تاریخ گرایان نوین هم این گونه فکر نمی کنند. نیچه و فوکو از جمله افرادی هستند که در شکل گیری تفکر نوین تاثیر بسزایی داشتند. از نظر نیچه معرفت تاریخی مبتنی بر معرفت نظرگاهی و پرسپکتیو است. به عقیده او معرفت هیچگاه مبین حقایق بی واسطه نیست و تاریخ نگاران هرگز نمی توانند حقایق تاریخی را به دست بیاورند. به بیان دیگر حقیقت تاریخی از نظر نیچه از نظرگاههایی بر می آید که به حقیقی بودن آن تاریخ مربوط می شود. در واقع او نگاه تبارشناختی به تاریخ دارد و معتقد است ارزش های تاریخی دائما در حال بازتفسیر شدن هستند. نیچه درباره تبارشناسی اخلاق می گوید: ارزش های اخلاقی ارزش هایی هستند که در برهه های مختلف تاریخ پدیدار و محو می شوند تا مجددا در یک زمان دیگر ظهور و بروز پیدا کنند.

استاد دانشگاه علامه اضافه کرد: مطابق با دیدگاه فوکو، حقیقت تاریخی ثابت نیست بلکه دائما در حال تعدیل شدن است و در زمان های مختلف پدیدار و یا محو می شود. به همین دلیل هرگز نمی شود حقیقت را یک بار برای همیشه تبیین کرد. به عقیده او در پس هر حقیقتی یک گفتمان معین نهفته است. همچنین فوکو به سیر خطی در تاریخ اعتقاد ندارد. او می گوید ممکن است چیزی که امروز حقیقت است فردا حقیقت نباشد. بنابراین در هر دوره ای یک گفتمان تاریخی مسلط است و در دوره دیگر تغییر می کند.

پاینده تصریح کرد: فوکو چگونگی کسب دانش و اشاعه آن را شناختن یا اپیستمه می نامد. به همین دلیل صحت و سقم گزاره های تاریخ بر اساس میزان پایبندی ملاک های گفتمانی ارزیابی می شود. لذا هیچ کتاب تاریخی را نمی توان بیانگر یک حقیقت یا واقعیت دانست. مطابق با دیدگاه تاریخ گرایان نوین، شناخت دقیق از تاریخ ناممکن و هر شرح تاریخی شکلی از متنی کردن گذشته است. بنابراین هرگز تاریخ، همان گذشته نیست چون تاریخ های متعدد و متکثری می توان از یک گذشته واحد نوشت. به عنوان مثال ماجرای پلاسکو که در حال حاضر یک رویداد جاری است حتما در ۵۰ سال آینده در کتب تاریخی ثبت می شود و شرح های متعددی از آن نوشته می شود. پس شرح تاریخی از این واقعه واحد متکثر خواهد بود.

این نویسنده و منتقد ادبی ادامه داد: در گذشته این اعتقاد وجود داشت که هر اثر ادبی را باید در ظرف تاریخی خودش قرا ردهیم. به این معنا که فهم تاریخ به ما کمک می کند که شعر و رمان یک دوره را بفهمیم و هر دوره تاریخی یک روح زمانه دارد، اما امروزه تاریخ نگاران نوین معتقدند تاریخ های کلان را تاریخ گفتمان ها تشکیل می دهند. به عقیده تاریخ نگاران نوین، پژوهشگر ادبیات باید ببیند چه گفتمانهایی ساکت و مغفول بوده و به سراغ آنها برود. به این معنا که در هر دوره ای یک گفتمانی غالب و گفتمان دیگری مغلوب است. کار منتقد ادبی، پیدا کردن گفتمان های مغلوب است. به این ترتیب فقط تاریخ نیست که ادبیات را قابل فهم می کند بلکه متون ادبی هم دربرگیرنده گفتمان هایی هستند که می تواند در تاریخ اثر بگذارد. به عقیده تاریخ نگاران نوین، می توان تاریخ را در پرتو ادبیات فهمید.

ماتریالیسم فرهنگی همان تاریخ گرای نوین نیست

حسین مصباحیان، استادیار فلسفه دانشگاه تهران به عنوان سخنران دیگر این جلسه بحث خود را با تحلیل و بررسی اصطلاح تاریخ گرای نوین آغاز کرد و گفت: یکی از مشکلات اهل فلسفه این است که اینقدر به خود مفهوم توجه و فکر می کنند که از صحبت کردن درباره چیزهای دیگر باز می مانند. صحبت من هم در اینجا در مورد اصطلاح تاریخ گرای نوین است. به عقیده من برای این نحله یا گروه باید اصطلاح تاریخ گرای نو و یا تاریخ گرای نوین استفاده شود و باید از اصطلاحاتی چون تاریخی گرای یا نوتاریخی باوری اجتناب کنیم چون مفاهیم شبهه برانگیزی هستند.

وی افزود: بر اساس تاریخ گرای قدیم یا کلاسیک بی طرف بودن و عینیت، اصل بسیار مهمی است؛ به این معنا که ما می توانیم به شناخت تاریخی برسیم و بی طرف باشیم ولی در تاریخ گرای نوین چنین چیزی امکان پذیر نیست و تاریخ از سه فیلتر زمان نوشته شدن، زمان خوانده شدن و مولف تاریخ می گذرد پس نمی تواند بی طرف و خنثی باشد. در برخی مواقع ماتریالیسم فرهنگی را با تاریخ گرای نو، یکی می دانند در حالی که اصلا این طور نیست باید

آنها را به جای یکدیگر به کار برد. در ماتریالیسم فرهنگی تکیه بر تعهد سیاسی وجود ندارد و فرهنگ، روستا ساخت زیرساخت اقتصادی است. توجه داشته باشیم که ماتریالیسم فرهنگی مادی گرایی فرهنگ نیست.

مصباحیان ادامه داد: خلاصه کردن تاریخ گرایی نو در فوکو کار غلطی است چون فقط او نبوده که این جریان را راه انداخته و افراد مختلف دیگری مثل دریدا، بوردیو و ... هم هر کدام به شکلی در این جریان تاثیرگذار بودند.

این استاد فلسفه در ادامه به تشریح ویژگی های تاریخ گرایی نو پرداخت و گفت: امکان ناپذیری شناخت تاریخی، مقابله با پوزیتیویست و تجربه گرایی، سرشت واقعی حل نشده علیت و آمیخته بودن رخدادها با تفسیرها از ویژگی های تاریخ گرایی نو است. همچنین تاریخ گرایی نو نسبت درجه یک و مستقیم با فلسفه دارد و همان طور که در تاریخ، درک من از انسان با خود انسان متفاوت است در فلسفه هم درک من از هستی با خود هستی فرق دارد. به عنوان افرادی که در حال اندیشیدن هستیم از طریق تاریخ گرایی نو و فلسفه های نو می توانیم از یکسری توهمات دور بمانیم. به این معنی که با داشتن این نگرش، من فیلسوف از همان اول می دانم که شناخت من از هستی به معنی درک هستی نیست. بنابراین به من کمک می شود که واقع بین باشم.

به شدت نظریه زده و مفهوم زده هستیم

داریوش رحمانیان، استادیار تاریخ دانشگاه تهران، به عنوان آخرین سخنران این مراسم گفت: سابقه آشنایی من با جریان تاریخ گرایی نوین به ۱۹-۱۸ سال پیش برمی گردد. آن زمان بنده برای اولین بار این اصطلاح را در مقالات عباس میلانی خواندم. این مقالات بعدها در ایران نامه منتشر و بعدتر هم تبدیل به یک کتاب شد که البته این مقالات یکسری نقص های جدی هم داشتند ولی خب به هرحال این موضوع را برای اولین بار مطرح کردند. از همان زمان من به این موضوع علاقمند شدم ولی متأسفانه در ایران خیلی کم راجع به آن کار شد در حالی که در کشورهای دیگر خیلی راجع به این موضوع کار شده بود. ما امروز درحالی سراغ این موضوع رفتیم که خیلی وقت پیش باید راجع به آن کار می کردیم.

وی گفت: به عقیده نیچه اگر جهان را از درون بنگریم و برحسب «وجه دریافتنی» آن را تعریف کنیم و توضیح دهیم، چیزی نخواهد بود، مگر خواست قدرت. به همین دلیل حقیقت، انسانی است و نزد انسان شکل می گیرد، لذا انسان یک موجود تاریخ مند است و هرآنچه تاریخ مند است قابل تعریف نیست و یک قالب ثابت نمی پذیرد. نتیجه اینکه حقیقت، خودش یک امر تاریخی است.

رحمانیان ادامه داد: باید حواسمان باشد که درباره نحله ها و مکتب ها به پیشاتاریخ تولدشان توجه کنیم. درباره تاریخ گرایی نوین هم باید دقت داشته باشیم که خیلی وقت قبل اینکه این جریان معروف شود، وزلی موریس به آن پرداخته بود. اگرچه این جریان تبدیل به یک مکتب نشد ولی توانست یک موج نیرومند ایجاد کند.

این استاد تاریخ اضافه کرد: از نظر گروه ما که به تازگی در پژوهشگاه تشکیل شده، تاریخ گرایان نوین به شدت مخالف تخصص گرایی هستند و در عوض منادی نوعی همگرایی بین حوزه های دانش شدند. به عقیده آنها نمی توانیم هویت ذاتی برای رشته ها، نظریه ها و مفاهیم قائل شویم. یک انسان شناس آمریکایی به نام کلیفورد گیرتز، انسان شناسی کلاسیک را نقد می کند و می گوید بهتر است بگذاریم خود انسان ها حرف بزنند. نوتاریخ باوران هم این ایده را رواج دادند. ما امروز چگونه می توانیم با مفاهیم قرن ۱۹ فرانسه راجع به قرن ۱۹ ایران حرف بزنیم؟

نویسنده «جنبش مشروطه» در پایان گفت: من بارها گفته ام که ما به شدت از نظریه زدگی و مفهوم زدگی آسیب می بینیم، ضمن اینکه بسیار هم مقلد و منفعلیم. پیام تاریخ گرایان نوین این است که از انفعال بیرون بیائیم. دقیقاً هم به این دلیل ما به تاریخ گرایی نوین احتیاج داریم. در پروسه جهانی سازی، مفاهیم و ارزش ها و نظریه ها از تاریخ غرب به جوامع دیگر می آید و محقق هم تسلیم آن می شود. نتیجه اینکه انسان شرقی، با ذهنیت شرق شناسی غربی مطالعه و تحقیق می کند. پیام اصلی تاریخ گرایان این است: برای مطالعه جوامع باید دقت کنیم چون انسان ها تاریخ مند و خاص هستند و نباید آنها را زیر تعمیم کلان روایت ها و کلان روش ها برد.

مطالب پیشنهادی از سراسر وب

پیپ سو؛ شبکه اجتماعی برای سایت شما با تمام امکانات

فراخوان اعطای نمایندگی یک کسب و کار پرسود در صنعت ساختمان

خاص مثل لبخندت (: مارال چرم لبخند ماندگار

اظہارنامہ مالیاتی سال ۹۸

اظہارنامہ مالیاتی ۹۸ را در کمتر از ۴ دقیقه آنلاین ثبت کنید!

آخرین مهلت برای تکمیل اظهارنامہ مالیاتی سال ۱۹۸! به صورت آنلاین

پرفروش ترین گوشی موبایل سامسونگ سری A

